

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Terrorismin rahoittamisen torjunta pankkisektorin näkökulmasta

Puro, Miia

2016 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Terrorismin rahoittamisen torjunta pankkisektorin näkökulmasta

Miia Puro
Liiketalouden koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Huhtikuu, 2016

Miia Puro

Terrorismin rahoittamisen torjunta pankkisektorin näkökulmasta

Vuosi 2016

Sivumäärä 37

Terroriteon toteuttaminen vaatii tekijän ja varoja. Terrorismin rahoittamisen torjuntaan tähtäävässä toiminnassa pankkisektori on keskeisessä roolissa. Tämä vaatii pankeilta toimivia järjestelmiä, henkilökunnan kouluttamista ja osaamisen ylläpitoa sekä tiukkaa lainsäädännön noudattamista.

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää pankkisektorin roolia ja konkreettisia toimenpiteitä terrorismin rahoittamisen estämisessä ja torjunnassa. Lähtökohtana tutkimukselle on ollut tarve kartoittaa kuinka hyvin pankki on pystynyt vastaamaan sille nopealla aikataululla asetettuihin velvoitteisiin ja onko tämänhetkinen lainsäädäntöön ja säädöksiin perustuva lähestymistapa toimiva. Lisäksi tutkimuksen avulla on tarkoitus saada selville, ovatko pankin käytössä olevat toimenpiteet käytännössä toimivia.

Tutkimus koostuu terrorismin ja terrorismin rahoittamisen käsitteestä ja ilmiöstä, terrorismin torjunnasta Suomessa, pankin velvollisuuksista, lainsäädännöstä ja pankin toimintaa ohjaavista muista säädöksistä. Tutkimuksen empiirinen osuus syvenyy pankkisektorin toimenpiteiden sisällön ja toimivuuden arviointiin sekä siihen liittyviin haasteisiin.

Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena ja tutkimusmenetelmäksi valittiin teemahaastattelu. Haastateltaville annettiin etukäteen tietoon tutkimuksen teemat ja muutama tarkentava kysymys jokaisesta teemasta. Kysymykset valittiin tutkimusteemoista selventämään tutkimusongelmaa ja kenttätutkimusosiossa niiden avulla pyritään vastaamaan tutkimuskysymyksiin.

Haastattelutilanteet toteutettiin henkilökohtaisina yksilöhaastatteluina, joissa oli mahdollista esittää lisäkysymyksiä keskustelun etenemisen mukaisesti. Haastateltaviksi valittiin kolme asiantuntijaa erilaisista aiheen parissa työskentelevistä organisaatioista: Keskusrikospoliisista, Finanssialan Keskusliitosta ja pankista.

Tutkimustuloksissa selvisi, että pankin velvollisuus tuntea asiakkaansa ja sen toiminta ovat avainasemassa terrorismin rahoittamisen estämisen kannalta, mutta siihen liittyy kuitenkin haasteita. Tulokset osoittivat myös, että tällä hetkellä lainsäädäntö ja säädökset eivät ole linjassa pankkisektoria kohtaan asetettujen odotusten kanssa. Kehitettävää löytyi myös yhteistyöstä eri viranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa tiedon jakamisen osalta.

Asiasanat: terrorismin rahoittaminen, pankki, lainsäädäntö, asiakkaan tunteminen

Miia Puro

Counter-terrorist financing from a bank's perspective

Year	2016	Pages	37
------	------	-------	----

An act of terrorism always requires money. The banking sector plays a key role in combating terrorism financing. This study looked at the role of banking sector in counter-terrorist financing. The goal was to find out the concrete actions, how they are being used and how well do they actually prevent terrorism financing. These actions require well-trained personnel, functional systems and strict compliance to the law. The writer of this thesis is working in the banking sector in counter-terrorist financing and the interest in the subject arose from the daily work.

The study includes a theoretical section and an empirical section that deals with the specialists working in this field of business. The theoretical section discusses the definition of terrorism and terrorism financing, counter-terrorism in Finland, regulations, Finnish literature and international publications. The empirical part focuses on the challenges and the current state of the banking sector regarding the actions in preventing terrorist financing.

The study was based on a qualitative research method. Firstly, theme interviews were carried out with three specialists working in the field of preventing terrorist financing to obtain views on the banking sector and its role and importance. Secondly, the data was collected and results were analyzed.

The study indicated that the importance of a bank knowing their customers and its operations is vital. However, there are some challenges in knowing the payee. The results showed that the legislation and regulations are not in-line with the set expectations from the banks. Additional development is needed with information sharing between different stakeholders and authorities.

Keywords: counter-terrorist financing, the bank, legislation, know your customer

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Tutkimuksen tavoitteet ja rajaus	6
2.1	Aiheen rajaus	7
2.2	Tutkimusmenetelmä	7
2.3	Tutkimuskysymykset	8
3	Terrorismi ja sen rahoitus	8
3.1	Terrorismin rahoittamisen määritelmä	10
3.2	Rahoittamisen keinoja	10
3.3	Ennaltaehkäisevä toiminta	11
4	Terrorismin torjunta Suomessa	12
5	Pankin toimintaa ohjaavat tekijät terrorismin vastaisessa toiminnassa	14
5.1	Finanssipakotteet	15
5.2	Lainsäädäntö	17
5.3	Ilmoitusvelvollisuus	17
5.4	Asiakkaan tunteminen	18
5.5	Asiakassuhteen jatkuva seuranta	20
6	Kenttätutkimuksen kuvaus	20
7	Tutkimustulokset	23
7.1	Pankin nykytila suhteessa asetettuihin odotuksiin	23
7.2	Pankin ja eri viranomaisten välisen yhteistyön merkitys ja haasteet	24
7.3	Pankkisektorin konkreettiset toimenpiteet ja niiden toimivuus ja haasteet ..	24
7.4	Pankkisektorin lähitulevaisuus terrorismin rahoittamisen torjunnassa	26
8	Luotettavuus	28
9	Johtopäätökset ja jatkotutkimusaiheet	29
	Lähteet	32
	Kuviot ..	35
	Liitteet	36

1 Johdanto

”Terrorismin rahoittaminen on rangaistavaa RL 34 a luvun 5§:n perusteella: Terrorismin rahoittamiseen syyllistyy se, joka suoraan tai välillisesti antaa tai kerää varoja rahoittaakseen tai tietoisena siitä, että niillä rahoitetaan laissa määriteltyjä terroritekoja” (Finanssivalvonta 2015c).

Terrorismi ja sen uhkakuvat koskettavat tällä hetkellä koko maailmaa. Aihe on yhteiskunnallisesti varsin merkittävä ja ajankohtainen. Myös Suomi on mukana terrorismin vastaisessa toiminnassa kansainvälisten sopimusten myötä, vaikka se on tähän asti välttynyt terrori-iskuilta. Terrorismin torjunta on otettu osaksi lainsäädäntöä, ja näiden säädösten myötä myös pankkisektorin toiminta on muuttunut oleellisesti viime vuosien aikana.

Kansainvälisen terrorismin uhkakuvan muodostavat tällä hetkellä uskonnon ääritulkinta ja lännenvastaiseen islamismiin nojautuva toiminta (Portaankorva 2011, 33). Terrorismin torjunta vaatii ennen kaikkea kansainvälistä yhteistyötä ja kansallista valvontaa, sekä ajankohtaista lainsäädäntöä.

Terroritekojen toteuttaminen vaatii aina tekijän ja varoja. Opinnäytetyön aiheena on selvittää suomalaisen pankkisektorin roolin keskeisimmät piirteet terrorismin rahoittamisen estämisessä käytännön tasolla. Mitkä ovat ne konkreettiset toimenpiteet, joilla pankit ovat mukana terrorismin rahoittamisen torjuntaan tähtäävässä toiminnassa ja kuinka hyvin ne toimivat? Tavoitteena on selvittää, miten merkittävä rooli pankeilla on suhteessa muihin toimijoihin terrorismin rahoittamisen torjuntaan tähtäävässä toiminnassa.

Opinnäytetyön lähteinä käytettiin alan kirjallisuutta sekä internet-lähteitä. Lisäksi tutkimuksen kannalta arvokasta tietoa saatiin kenttätutkimuksen avulla haastattelemalla sekä pankissa että sen ulkopuolella toimivia asiantuntijoita, jotka työskentelevät terrorismin rahoittamisen torjunnan parissa.

2 Tutkimuksen tavoitteet ja rajaus

Tutkimus perustuu ajankohtaiseen tarpeeseen saada lisätietoa terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyvistä toimenpiteistä. Aihetta on tutkittu varsin vähän ja vain pankin näkökulmasta tarkasteltuna ei ollenkaan. Aiheesta tehdyt tutkimukset tähän saakka käsittelevät terrorismin torjuntaa, eivätkä perehdy sen rahoittamisen estämiseen ja käytettävissä oleviin keinoihin. Mielenkiintoni aiheeseen perustuu puhtaasti nykyiseen työkuvaani sekä aiheen ajankohtaisuuteen. Opinnäytetyötä tullaan hyödyntämään nykyisellä rahoitusalan työpaikallani uusien työntekijöiden perehdyttämiseen ja esimieheni on

hyväksynyt tutkimuksen. Työtehtävät ovat hyvin pitkälti prosessointia, ja sen vuoksi tiimin työntekijöiden keski-ikä on melko nuori. Motivaation ja pysyvyyden lisäämiseksi työn taustoja ja sitä, miksi työtä tehdään, on hyvä tuoda esille.

Tutkimusongelman taustan selvittämiseksi perehdyn terrorismiin ilmiönä ja käsitteenä ja selvitän minkälaisia keinoja sen torjumiseksi Suomessa käytetään. Lisäksi selvitän pankkien toimintaa ohjaavia säädöksiä sekä lainsäädäntöä ja niiden vaikutusta pankkien toimintaan.

Terroritekojen rahoittamiseksi rikollisilla on käytössään useita keinoja, joista pankin toimintaan liittyy pääsääntöisesti vain suora ja epäsuora rahoittaminen. Tutkimuksessa tullaan käsittelemään suoran ja epäsuoran rahoittamisen käsitettä sekä muita rahoittamisen keinoja ja pankin toimintaan vaikuttavia seikkoja. Tutkimusongelmaan hain vastauksia tutkimuskysymysten avulla, joita teemahaastatteluiden muodossa esitin eri asiantuntijoille. Haastatteluiden lisäksi perehdyin aiheesta saatavilla olevaan kirjallisuuteen sekä pankkia velvoittaviin säädöksiin ja rikoslakiin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen osalta.

2.1 Aiheen rajaus

Tieteellisen tutkimuksen onnistumisen kannalta aiheen rajaaminen on avainasemassa. Liian laajan aiheen hallitseminen on hankalaa ja johtaa usein pinnalliseen tutkimustulokseen. Tutkimusaiheen rajaaminen määrittelee huomioonotettavat ja ulkopuolelle jätettävät tekijät. Tutkimuksen edetessä ja ilmiön hahmottuessa rajaaminen on helpompaa, eikä sen tarvitse olla tehtynä tutkimusta aloittaessa. (Kananen 2014, 33.)

Tutkimus rajataan käsittelemään ainoastaan suomalaista pankkisektoria koskevia toimenpiteitä terrorismin rahoittamisen torjunnassa. Tutkimuksen ulkopuolelle jätetään muut ilmoitusvelvolliset rahoitusalan toimijat, kuten vakuutusyhtiöt, sekä muut terrorismin rahoittamisen torjunnassa käytössä olevat keinot. Tutkimuksessa perehdytään pankkisektorin konkreettisiin toimenpiteisiin ja velvollisuuksiin terrorismin rahoittamisen vastaisessa toiminnassa. Mitä konkreettisilla toimenpiteillä ja velvollisuuksilla tarkoitetaan, ja kuinka merkittävässä roolissa ne ovat.

2.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmäksi valikoitui kvalitatiivinen tutkimus. Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä pyrkii tulkitsemaan ja ymmärtämään toimijoiden näkökulmia (Hirsjärvi & Hurme 2008, 22). Kvalitatiivisella tutkimuksella tarkoitetaan tutkimusta, jossa ei käytetä minkäänlaisia tilastollisia tai määrällisiä menetelmiä löydöksiin pyrkimisen apuna, eikä sen avulla pyritä

määrällisen tutkimuksen mukaisesti yleistykseen. Laadulliselle tutkimukselle tyypillisiä piirteitä ovat tutkimuksen tapahtuminen omassa ympäristössään, tutkimusaineiston monilähteisyys, sekä asianomaisilta tutkittavilta vuorovaikutteinen aineiston keruu. (Kananen 2014, 18.) Laadullisen tutkimuksen avulla pyritään saamaan selville, mistä tutkittavassa ilmiössä on kyse sekä muodostamaan siitä tarvittaessa syvällinen käsitys (Kananen 2014, 16-17).

Teorialla on keskeinen rooli laadullisessa tutkimuksessa ja se muodostaa tutkimukselle viitekehyksen (Tuomi & Sarajärvi 2013, 18). Tiedonkeruumenetelmänä käytettiin haastatteluja sekä aiheeseen liittyvää kirjallisuutta ja dokumentteja. Haastattelut toteutettiin henkilökohtaisina teemahaastatteluina ja ne suoritettiin tarkoin valitulle joukolle eri alojen asiantuntijoita.

2.3 Tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää pankin konkreettiset toimenpiteet terrorismin rahoittamisen estämiseen tähtäävässä toiminnassa, sekä niiden toimivuus ja merkittävyys suhteessa muiden toimijoihin ja muihin käytettävissä oleviin keinoihin.

Pää tutkimuskysymykseksi muodostui se, kuinka isossa roolissa asiakkaan tunteminen ja rahaliikenteen valvonta ovat terrorismin rahoittamisen torjunnan kannalta. Se kuuluu pankin perustoimintoihin ja on tärkeää, mutta siihen liittyy omat haasteensa. Näiden tutkimuskysymysten avulla pankin käytössä olevien keinojen merkittävyyttä ja toimivuutta terrorismin vastaisessa toiminnassa voidaan analysoida tutkimustuloksen kautta.

Tutkimuskysymykset pohjautuvat opinnäytetyön teoreettiseen viitekehykseen.

Tutkimuskysymykset ovat:

- Kuinka hyvin pankkisektori on pystynyt vastaamaan laissa asetettuihin vaatimuksiin ja säädöksiin ja onko se tapahtunut riittävän nopeasti?
- Minkälainen merkitys kansallisella ja kansainvälisellä yhteistyöllä on pankin toiminnan kannalta terrorismin torjunnassa?
- Minkälaisia haasteita pankkisektorin käytännön toimenpiteisiin liittyy terrorismin rahoittamisen estämisessä?
- Minkälaisia haasteita ja näkymiä lähitulevaisuus pankin osalta terrorismin rahoittamisen estämisen kannalta pitää sisällään? (Liite 1)

3 Terrorismi ja sen rahoitus

New Yorkin terrori-iskun jälkeen vuonna 2001 terrorismi käsitteenä tuli tutuksi koko maailmalle. Terrorismin uhka on tänä päivänä valitettavan läsnä ympäri maailman ja koskettaa myös Suomea. Terrorismi käsitteenä on kokenut jonkinasteisen inflaation, sillä sitä

käytetään hyvin monissa asiayhteyksissä ilmaisemassa toimintaa joka koetaan vääräksi tai laittomaksi, kuten esimerkiksi tietokonehakkerointi, joka tunnetaan myös nimellä kyberterrorismi. (Paastela 2005, 19.)

Terrorismin määrittelyn vaikeudesta on muodostunut jo klisee sen vuoksi, että sitä on tehty ja yritetty tehdä jo niin kauan. Tutkijat muotoilivat erilaisia määritelmiä 1970- ja 1980-luvuilla painottaen väkivaltaa, poliittista tarkoitusperää, pelon ja kauhun aiheuttamista sekä kamppailua valtaa pitäviä vastaan. Nykyään tutkimuksen tarkoituksena on ymmärtää sen syitä ja dynamiikkaa. (Portaankorva 2011, 34.)

Terrorismin määrittelemisen on moniselitteistä, mutta sen voidaan katsoa vakiintuneen kielenkäyttöön jo Ranskan vallankumouksen seurauksena. Jakobiinien hallintoa kutsuttiin terroriksi, mutta ilmaisu oli myönteinen, sillä väkivaltaa käytettiin poliittisia vastustajia kohtaan ja giljotiiniin päätyi jokainen, joka koettiin uhaksi jakobiinivallanpitäjille. (Paastela 2005, 19.) Lähtökohtaisesti terrorismi koetaan väkivallan keinona, jolla pyritään ajamaan uskonnollisia tai poliittisia tavoitteita ja aiheuttamaan laajoja psykologisia reaktioita suuren yleisön keskuudessa (Palonen & Laitinen 2011, 65).

Terroriteolla viitataan lähtökohtaisesti rikokseen, jonka taustalla on poliittisia motiiveja. Terrori-isku on lopputulos ketjulle tapahtumia, joiden juuret ovat yhteiskunnassa olemassa. Terrorismia ei voida perustella millään erityisellä syyllä, eikä sitä voida rajata koskemaan tiettyjä yhteiskuntia. Alttiita sen ilmenemiselle ovat niin rikkaat kuin köyhätkin yhteiskunnat valtiojärjestykseen katsomatta. Terroristit toimivat harkittujen strategioiden perusteella päämääränään saavuttaa asetettuja poliittisia tavoitteita. Terrorismi vaatii realisoituakseen otollisen maaperän sekä kiihdyttävän tekijän, kuten esimerkiksi poliittisen katastrofin tai vihollisen väkivaltaisen teon. (Kreus 2010, 75-76.)

Terroristien strategia perustuu huomionhakuisuuteen ja iskut toimivat huomion kiinnittämisenä. Iskujen välittömät uhrit eivät usein ole kohteena merkityksellisiä, vaan yleisö, joka iskua ja sen seurauksia todistaa. Seuraajien keskuudessa herännyt pelko ja kauhu ovat teon perimmäinen tarkoitus. Terrorismia voidaankin tarkastella kolmesta eri perspektiivistä, joita ovat terroristit, uhrit ja yleisö. Terroristit eivät kuitenkaan koe itse olevansa pahoja. He näkevät itsensä vapauden taistelijoina, jotka taistelevat uskomansa asian puolesta. (Terrorism research 2016.)

Terroriteoksi terrorismin rahoituksen vastaisessa yleissopimuksessa luetaan teot, joiden tarkoituksena on aiheuttaa vakava ruumiillinen vamma tai kuolema siviilihenkilölle, tai henkilölle joka ei aktiivisesti ole osallisena aseellisessa selkkauksessa tai siihen liittyvissä vihollisuuksissa. Määritelmän mukaan teon päämäärän on oltava väestön keskuudessa pelon

aiheuttaminen tai hallituksen tai kansainvälisen järjestön pakottaminen tietynlaiseen toimintaan. (Kimpimäki 2011, 15.)

3.1 Terrorismin rahoittamisen määritelmä

Terrorismin rahoittamista koskevassa kansainvälisessä yleissopimuksessa todetaan henkilön syyllistyneen terrorismin rahoitukseen jos suoraan tai välillisesti ja laittomasti ja tahallisesti antaa tai kerää varoja millä tahansa keinoin ja on tietoinen tai tarkoittaa ne käytettäväksi osittain tai kokonaan sopimuksessa määriteltä terroristista tekoa varten (Kimpimäki 2011, 14-15).

Terrorismin rahoitus on ilmiönä hyvin monimutkainen ja vaikeasti hahmotettava. Yksittäinen isku voi olla toteutettavissa pienellä rahasummalla, mutta toimiva ja jatkuva rahoitus on kuitenkin merkittävässä roolissa radikalisoitumisen edistämässä ja toiminnan mahdollistajana. Terrorismin rahoitusta kuvaa hyvin mustekala, jonka lonkerot yltävät niin suurten maantieteellisten alueiden, kuin sosiaalisten, uskonnollisten, poliittisten ja taloudellisten verkostojenkin ylle. (Poliisi 2016.)

Kansainvälinen yleissopimus solmittiin vuonna 1999 ja se on YK:n terrorismin vastaisen toiminnan tärkeä instrumentti. New Yorkin kaksoistornien iskujen jälkeen vuonna 2001 myös EU:n jäsenvaltioiden osalta rikoslainsäädännön harmonisointiin saatiin vauhtia. Suomessa rikoslakiin lisättiin terrorismin rahoitusta koskeva luku vuonna 2003. Rahoituksen varsinainen teko tapahtuu useimmiten luonnollisen henkilön tai ryhmän toimesta. Syylliseksi katsotaan myös yhteisö, säätiö tai muu oikeushenkilö mikäli rikos on tehty sen toiminnassa. (Portaankorva 2011, 33.)

Terroriteon toteuttaminen vaatii varoja. Varoja tarvitaan muun muassa jokapäiväiseen elämään, tukiverkostojen ylläpitoon, viestintään ja koulutukseen. Lisäksi on sosiaalisen ja poliittisen toiminnan kuluja, kuten esimerkiksi itsemurhaiskujen tekijöiden perheille maksettavat avustukset. (Portaankorva 2011, 36). Tehdyn iskun jälkeen viranomaisille on osallisten selvittämiseksi erityisen tärkeää jäljittää terroristiryhmien vastaanottamia varoja. Rahoitukseen liittyy usein suoraan sekä välillisesti luonnollisia henkilöitä ja yhteisöjä, sekä varsin hämäräperäisiä järjestelyjä varojen siirtoon ja hankintaan liittyen. Yksinkertaisin tapa on luovuttaa rahoja suoraan terroristiryhmälle. (Portaankorva 2011, 35).

3.2 Rahoittamisen keinoja

Varojen hankinnassa sekoittuvat usein lailliset ja laittomat keinot, jolloin yksittäisen lähteen selvittäminen on lähes mahdotonta. Varat saattavat olla peräisin keräyksistä,

yksityishenkilöiltä tai hyväntekeväisyysjärjestöiltä, jolloin ne ovat laillisilta tahoilta. Toisaalta niiden alkuperä saattaa liittyä salakuljetukseen, kiristykseen tai esimerkiksi luottokorttipetokseen. (Portaankorva 2011, 36).

Äärijärjestöille on mahdollista lahjoittaa varoja suoraan. Al-Qaidan 30 miljoonan dollarin vuosittaisesta rahoituksesta suurin osa saatiin islamilaisilta yksityishenkilöiltä ja hyväntekeväisyysjärjestöiltä. Islamin uskonto ei salli tuloverotusta, mutta luonnollinen vähennys tuloista tapahtuu almujen avulla. Saudi-Arabiassa tuloista maksetaan 2,5 prosenttia omavalintaiselle kohteelle, joka voi olla esimerkiksi islamilainen hyväntekeväisyysjärjestö, moskeija tai vähäosainen henkilö. Almuveron tehtävänä on puhdistautuminen vähempiosaisia auttamalla, osoittaen samalla kiitollisuutta omasta rikkaudestaan. (Portaankorva 2011, 36-37.)

Laittoman varainkeruun muodot vaihtelevat alueittain. Al-Qaidan tiedetään käyttäneen heroisiin salakuljetusta Etelä-Aasiassa toiminnan rahoittamiseksi. Latinalaisessa Amerikassa Hamasin ja Hizbollahin kannattajat ovat rahoittaneet järjestöjen toimintaa ase- ja huumausainekaupalla. Yhdysvalloissa viranomaiset ovat jäljittäneet Kiinassa, Etelä-Koreassa ja muualla Aasiassa halvalla valmistettujen väärennetyjen tuotteiden rahavirtoja aina Libanoniin saakka. Kuljetuskontillisen hinnaksi on arvioitu jopa puoli miljoonaa dollaria. Rahanpesun kautta varojen alkuperä saadaan peitettyä ja rahat muutettua lailliseksi. (Portaankorva 2011, 38).

Varoja on mahdollista siirtää monien kanavien kautta. Käytetyimpiä kanavia ovat epävirallinen pankkitoiminta (esimerkiksi hawala-järjestelmä), wire transferit (sähköinen varojen siirto), islamilaiset pankit (eivät noudata kansainvälisiä säädöksiä), käteiskuriirit sekä diplomaattikanavat (Portaankorva 2011,38).

3.3 Ennaltaehkäisevä toiminta

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastustamiseksi luotiin Pariisissa vuonna 1989 toimintaryhmä FATF (Financial Task Force on Money Laundering), johon liitettiin vuonna 2001 myös terrorismin rahoituksen vastustaminen. Toimintaryhmä koostuu 35 maasta, jotka edustavat suurimpia taloudellisia keskuksia ympäri maailman, sekä kahdesta alueellisesti toimivasta organisaatiosta. Sen tehtävänä on antaa valtioille suosituksia toimenpiteistä, joiden avulla luotto- ja rahoituslaitoksia sekä talousjärjestelmiä on mahdollista suojella. (FATF 2016c.) FATF toimii OECD:n (Organisation for Economic Cooperation and Development) alaisuudessa.

FATF on esittänyt yhdeksän suositusta terrorismin rahoittamiseen liittyen. Ne liittyvät epäilyttävistä rahasiirroista ilmoittamiseen, käteisrahan siirtojen valvontaan, rahoitustekoihin liittyvien varojen jäädyttämiseen sekä kansainväliseen yhteistyöhön. Suositusten myötä rahoituslaitosten toimintaan sisällytettiin uudenlaisia velvotteita asiakkaiden toiminnan tuntemiseen, valvomiseen sekä tietojen säilyttämiseen. (Kimpimäki 2011, 17.)

FATF:n laatimien suositusten pohjalta on laadittu kansainvälinen standardi *International standards on combating money laundering and the financing of terrorism and proliferation*. Standardi on hyväksytty ja tunnustettu 180 eri maassa. (FATF 2015.) Kansainvälisen standardoinnin avulla pyritään globaalisti noudatettuihin asiakkaan tuntemista koskeviin menettelytapoihin. FATF:n antamiin suosituksiin perustuvat myös EU:n rahanpesudirektiivit. (Finanssivalvonta 2015a.) FATF:n päättäjäelin kokoontuu kolme kertaa vuodessa.

FATF kehitti vuonna 2014 oman strategian rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaisen toiminnan tueksi sekä vahvistamaan ja turvaamaan rahoitus- ja talousjärjestelmää. Strategian tavoitteena on toimia viitekehyksenä, jonka alle kootaan kaikki vaadittavat toimenpiteet ja mekanismit, joita maiden tulee noudattaa. (FATF 2016a.) Strategian keskeisiä osa-alueita ovat:

- Terrorismin rahoittamiseen liittyvien riskien ymmärtämisen kehittäminen
- Varmistaa FATF:n standardien ajantasaisuus ja toimivuus työkaluina terrorismin rahoittamisen havaitsemiseen
- Varmistaa, että kaikki maat hyödyntävät työkaluja hyväksytysti, YK:n finanssipakotteiden noudattaminen mukaan lukien
- Tunnistaa mahdolliset puutteet ja ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin
- Korostaa yhteistyön tärkeyttä ja tehokkuutta niin kansallisella kuin kansainvälisellä tasolla (FATF 2016b.)

Ennaltaehkäisevän toiminnan osalta myös aluehallintovirasto on laatinut ohjeistuksen ja sillä on rahanpesulaissa säädetty oikeus suorittaa tarkastuksia ilmoitusvelvollisten valvomiseksi. (Aluehallintovirasto 2014.)

4 Terrorismin torjunta Suomessa

Terrorismiin ja sen torjuntaan yhdistetään monia erilaisia arkikielisiä käsityksiä. Vaikka terrorismi on ilmiönä kaikkea muuta kuin uusi, koetaan se suomalaisittain tuoreeksi ja käsitteenä se aiheuttaa hämmennystä ja pelkoa. Terrorismin torjunta ymmärretään poliisi- tai sotilastoimintana, mutta oikeastaan kaikenlainen toiminta, joka vastustaa terrorismia on

terrorismin torjuntaa. Terrorismin torjunnan käsite lienee yhtä epämääräinen kokonaisuus kuin itse terrorismikin globaalissa turvallisuusympäristössä tarkasteltuna. (Kreus 2010, 16.)

Terrorismin torjunnalla tarkoitetaan kaikkea terrorismin vastaista toimintaa, jolla pyritään vastaamaan terrorin aikaansaamiin vaikutuksiin. Englannin kielessä on käytössä termit counter-terrorism ja anti-terrorism. Ensin mainitulla viitataan hyökkääviin ja proaktiivisiin ja jälkimmäisellä puolustaviin toimenpiteisiin. Suomen kielessä käytettävät termit terrorismin torjunta sekä terrorismin vastainen toiminta ovat sisällöltään samankaltaisia eivätkä eroa toimenpiteiltään. (Kreus 2010, 113.)

Syrjäinen sijanti suojaaa Suomea terrori-iskuilta sekä maantieteellisesti että poliittisesti tarkasteltuna. Suomi sijaitsee kaukana Euroopan laidalla, etäällä eurooppalaisten suurvaltojen pääkaupungeista ja niiden symbolisista voimakeskuksesta. Vielä kauempana ovat Välimeren alueet, joissa Eurooppa kohtaa konflikteja ja köyhyyttä. Mitään erityistä syytä ei ole terrori-iskun tapahtumiselle Suomessa, sillä sitä ei välttämättä nähdä lännen symbolina. Suomalainen yhteiskunta muuttuu kuitenkin yhä monimuotoisemmaksi ja ääriateiden kannattajat ajautuvat Suomen valtion toiminnan piiriin tulevaisuudessa myös asukkaina ja kansalaisina. (Kreus 2010, 118-119.)

Asiantuntijoiden mukaan Suomeen ei tänä päivänäkään kohdistu suoraa terrorismin uhkaa, mutta kansan mielikuvissa terrorismi koetaan kuitenkin uhkaavaksi ja pelottavaksi. Terrorismin torjunta on viime vuosien aikana vakiinnuttanut paikkansa myös suomalaisten viranomaisten toiminnassa, painopistealueena terrorismin rahoituksen torjunta. (Susi 2011, 95-96). Suomi torjuu terrorismia samoin keinoin kuin muu maailmakin. Henkilöitä, joihin kohdistuu terroriyhteys-uhka, valvotaan ja seurataan rahaliikennettä myöten. Mikäli laitonta rahaliikennettä ilmenee, varat on tarvittaessa mahdollista jäädyttää. Mahdollisten iskujen varalta harjoitellaan ja mikäli iskulle on nimetty kohde, sitä suojellaan. (Puistola & Herrala 2006, 221-222.)

Turvallisuuden tilannekuvasta vastaa sisäministeriö, joka tarvittaessa jakaa tietoa muille. Tilannekuva sisältää myös analyysin Suomeen kohdistuvasta terrorismista tai sen uhasta. Tärkein viranomainen terrorismin torjunnassa Suomessa on kuitenkin poliisi. Poliisin apuna toimivat puolustusvoimat ja rajavartiolaitos, joiden valmiuksia terrorismin vastaisessa toiminnassa on nostettu. Suojelupoliisi eli Supo, on Suomen turvallisuuspoliisi, jonka tehtäviin kuuluu muun muassa terrorismin torjunta, vastavakoilu, turvallisuustyö -ja vartiointi sekä valtion sisäisen turvallisuuden varmistaminen. Suojelupoliisin tehtäviin kuuluu myös mahdollinen tiedustelupalvelu, sillä Suomessa siihen ei ole olemassa omaa yksikköä. (Puistola & Herrala 2006, 222.)

Suojelupoliisi seuraa terroristiepäiltyjen ja rikollisten toimintaa monella eri tavalla. Kansainvälisen yhteistyön avulla henkilövalvonta ja tietojenvaihto eri maiden välillä on aiempaa helpompaa. Tietoja vaihtamalla on mahdollista seurata entistä tiiviimmin myös raha- ja tavaraliikennettä. Onnistuneen yhteistyön tuloksena saattaa olla esimerkiksi iskun ehkäiseminen saadun ennakkovaroituksen avulla. Europol (Euroopan poliisivirasto) on suojelupoliisin tärkein kansainvälinen yhteistyökumppani. (Puistola & Herrala 2006, 225.)

Rajavalvonnalla on äärimmäisen suuri rooli niiden kansainvälisen terrorististen aikeiden estämisessä, joiden kohteena on Suomi. Vaikka Schengen-sopimuksen myötä liikkuvuus yksilöiden ja tavaroiden osalta sopimuksen piiriin kuuluvissa valtioissa on vapaata, voidaan passintarkastukset ottaa milloin tahansa tilapäisesti käyttöön niin haluttaessa. (Puistola & Herrala 2006, 226.) Teknologian kehityksen myötä myös rajavalvonta tehostuu. Biometrinen passi on ainoa mahdollinen passin muoto EU-kansalaisilla vuoteen 2017 mennessä. Biometrinen passi sisältää mikrosirulle tallennetun kasvokuvan ja 29.6.2009 jälkeen myönnettyt passit sisältävät myös haltijan sormenjäljen. (Rajavartiolaitos 2015.)

Euroopan parlamentti hyväksyi 14.4.2016 direktiivin koskien lentomatkustajien tietojen luovutusta lentoyhtiöiltä viranomaisille. Direktiivi koskee EU:n ulkopuolelle lähtevien ja sieltä tulevien matkustajien tietoja. Direktiivi pantiin vireille jo vuonna 2011, mutta kaatui aiemmin kysymyksiin kansalaisvapauksista. Asetusta pidetään erinomaisena työkaluna tiedustelupalveluille ja Suomi on toivonut direktiivin nopeaa hyväksyntää. Muutoksen myötä EU-maiden tietojenvaihdon toivotaan parantuvan. (Mykkänen 2016.)

5 Pankin toimintaa ohjaavat tekijät terrorismin vastaisessa toiminnassa

Pankeilla on yhteiskunnallisesti merkittävä rooli kansantalouden kannalta. Ne toimivat maksujenvälittäjinä, luottojen myöntäjinä sekä talletusten vastaanottajina. Pankin toimintaa ohjaa ja säätelee terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyen Finanssivalvonta, Euroopan keskuspankki EKP sekä rikos- ja rahanpesulaki. (Finanssialan Keskusliitto 2016b.)

Kansallisen säätelyn taustalla on eurooppalaista säätelyä, kuten esimerkiksi III ja IV rahanpesulain direktiivi. Tulevaisuudessa myös eurooppalaiset finanssivalvontaviranomaiset tulevat antamaan ohjeita, jotka suoraan vaikuttavat finanssivalvonnan toimintaan Suomessa. (Linna 2016, henkilökohtainen tiedonanto.) Finanssivalvonnalla on merkittävä rooli terrorismin rahoittamisen estämiseen tähtäävässä toiminnassa Suomessa, sillä se osallistuu myös finanssimarkkinoiden lainsäädännön valmisteluun kotimaassa ja EU:ssa. Finanssivalvonnan kautta rahoituslalle tulee täydentävää säätelyä suositusten muodossa, jotka käytännössä ovat sitovia. Pankeilla on mahdollisuus tulla kuulluksi ja päästä

vaikuttamaan lainsäädäntöön Finanssialan Keskusliiton kautta (Linna 2016, henkilökohtainen tiedonanto).

Finanssivalvonnan päätehtävänä on valvoa, että rahoitus- ja vakuutusallalla toimivat yhtiöt ja yritykset noudattavat lakia ja annettuja säädöksiä. Lisäksi sen toiminnan tavoitteena on varmistaa valvottavien vakaa toiminta ja turvata yleisen luottamuksen säilyminen finanssimarkkinoiden toimintaa kohtaan. Edellä mainitut tavoitteet ja tehtävät ovat kirjattu lakiin Finanssivalvonnasta. Valvottavat rahoittavat finanssivalvonnan toiminnan lähes kokonaan, vain viisi prosenttia rahoituksesta tulee Suomen Pankilta. (Finanssivalvonta 2016a.)

Rahoituspalveluja tarjoavan tahon on varmistettava, ettei sen järjestelmiä käytetä terrorismin rahoittamiseen. Terrorismin rahoittamisen havaitseminen voi kuitenkin olla hankalaa. Suuressa roolissa varmistamisen kannalta ovat henkilökunnan riittävä kouluttaminen, asiakkaan ja sen toiminnan tunteminen sekä teknisten järjestelmien varmuus lainsäädännön noudattamisen rinnalla. Velvollisuuksien laiminlyönnistä voidaan tuomita rangaistukseen.

Henkilökunnan kouluttaminen ja osaamisen ylläpito edellyttävät toimivaa prosessia pankin sisällä. Sisäisten koulutusten lisäksi tarjolla on pankin ulkopuolisten tahojen järjestämiä koulutuksia. Yksi koulutuksia järjestävä taho on ACAMS (Association of Certified Anti-Money Laundering Specialists), jonka toiminta perustuu rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen parissa työskentelevien ammattilaisten osaamisen kehittämiseen. ACAMS:in jäsenistö koostuu eri osa-alueiden asiantuntijoista ja tarjoaa hyvät mahdollisuudet verkostoitumiseen. Yhdistys järjestää verkossa tapahtuvia konferensseja, koko päivän kestäviä seminaareja, ja tarjoaa myös mahdollisuuden sertifioitua arvostetuksi ammattilaiseksi. (ACAMS 2016.)

5.1 Finanssipakotteet

Pakotteet ovat toimenpiteitä, joilla pyritään rajoittamaan tiettyjen valtioiden, henkilöiden tai ryhmien toimintaa. New Yorkin terrori-iskujen jälkeen finanssipakotteet vakiinnuttivat paikkansa terrorismin vastaisessa toiminnassa, ja niiden tavoitteeksi muodostui myös terrorismin ja terrorismin rahoittamisen estäminen. Finanssipakotteet ovat yksi pakotteiden muoto, jolla tarkoitetaan pakotteiden kohteena olevien valtioiden hallitusten jäsenten ja muiden määräävässä asemassa olevien tahojen varojen tai muiden taloudelliseksi resursseiksi luettavien jäädyttämistä. (Finanssivalvonta 2008.) Pakotteiden kohteena saattaa olla myös pankki, sen ulkomainen sivukonttori tai yksityishenkilö. Muita pakotteiden muotoja ovat vienti- ja tuontikiellot. Kansainvälisistä pakotteista päättävät YK:n turvallisuusneuvosto ja EU:n ministerineuvosto. (Finanssivalvonta 2013.)

Finanssipakotteiden osalta tulee rekistereitä säännöllisesti tarkistaa muutosten osalta, sekä maksuliikennettä seurata, jotta voidaan varmistaa ettei palveluita tarjota tai maksuja välitetä finanssipakotteiden kohteena oleville tahoille. Valtioilla ja viranomaisilla on EU:n ja YK:n pakotteiden lisäksi myös omia kansallisia pakotteita. Suomessa nämä pakotteet eivät ole juridisesti sitovia, mutta niitä useimmiten noudatetaan tai sovelletaan ainakin jossain määrin ja niiden seuraamisen voidaan katsoa kuuluvan selonottovelvollisuuden piiriin. Kansallisista listoista tunnetuin lienee Yhdysvaltojen OFAC (Office of Foreign Assets Control) -nimisen viranomaisen laatima listaus yhteisöistä tai henkilöistä, joiden varat OFAC:in mukaan tulee jäädyttää. Lista on nähtävissä viranomaisen omilla verkkosivuilla. Amerikkalaiset pankit ovat velvollisia jäädyttämään OFAC-sanktioituille tahoille tarkoitetut maksut ja tämä tulee ottaa huomioon esimerkiksi suomalaisien pankkien riskienhallinnassa. (Finanssivalvonta 2013.)

Rangaistukset ovat rahallisesti erittäin tuntuja ja voivat pahimmillaan vaarantaa pankin toiminnan jatkuvuuden. Rahassa mitatun vahingon lisäksi maineeseen kohdistuvat vahingot voivat olla hyvinkin vahingollisia liiketoiminnan kannalta. Lisärangaistuksena sanktioita vastaan toimineen pankin Yhdysvaltojen dollarin välittäminen saatetaan estää määrätyn ajaksi. Vuosien 2009 ja 2015 välillä sakkoja on langetettu yli 100 miljoonan dollarin edestä ja tapauksia on tutkittu yli tuhat kappaletta. Alla oleva kuvio havainnollistaa, kuinka sakot ovat suurien kansainvälisten pankkien välillä jakautuneet.

MAJOR U.S. SANCTIONS VIOLATIONS CASES 2009-2015

BANK NAME	HEADQUARTERS	YEAR	FINE
BNP PARIBAS	France	2014	\$8.9 Billion
STANDARD CHARTERED	UK	2012	\$667 Million
ING	Netherlands	2012	\$619 Million
CREDIT SUISSE	Switzerland	2009	\$536 Million
ABN AMRO	Netherlands/UK	2010	\$500 Million
HSBC	UK	2012	\$375 Million*
LLOYD'S	UK	2009	\$350 Million
COMMERZBANK	Germany	2015	\$342 Million*
BANK OF TOKYO - MITSUBISHI	Japan	2014	\$315 Million
BARCLAYS	UK	2010	\$298 Million
BANK OF TOKYO - MITSUBISHI	Japan	2013	\$250 Million
CLEARSTREAM	Luxembourg	2014	\$152 Million
ROYAL BANK OF SCOTLAND	UK	2013	\$100 Million

Note: Major settlement threshold >/\$100 million. Fines may include penalties for anti-money laundering laws violations.

*Fines are part of larger settlements involving related financial crimes.

Sources: U.S. Department of Justice, Department of Treasury, NY Department of Financial Services, Financial Times, Wall Street Journal, Royal Bank of Scotland
Credits: Jonathan Masters, Julia Ro

COUNCIL on
FOREIGN
RELATIONS

Kuvio 1: Major US sanctions violations cases 2009-2015 (CFR 2015.)

5.2 Lainsäädäntö

Laki määrää, että rahoituspalveluja tarjoavan tahon on varmistettava, ettei sen järjestelmiä käytetä terrorismin rahoittamiseen. Suomessa määrääviä lakeja ovat rikoslaki ja laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä. Rahanpesulaki asettaa pankeille ja muille ilmoitusvelvollisille velvollisuuksia, kuten ilmoitusvelvollisuus, tuntemisvelvollisuus, selonottovelvollisuus, huolellisuusvelvollisuus sekä velvollisuus noudattaa riskiperusteista lähestymistapaa. Laki ja kansainväliset standardit yhdessä luovat perustan terrorismin rahoittamisen ja rahanpesun estämiselle. Sääntely takaa globaalilla tasolla yhtenäisten menettelytapojen noudattamisen asiakkaan tuntemista koskien. (Finanssivalvonta 2015a.)

Tällä hetkellä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevia voimassa olevia säännöksiä, direktiivejä, lakeja ja asetuksia on yhteensä 22. (Finanssivalvonta 2015f.) Suomessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaisen lainsäädännön kehittämisestä vastaavat valtiovarainministeriö ja sisäministeriö. (Finanssivalvonta 2015a.) Rahanpesulaissa säädettyjen velvoitteiden noudattamista valvoo Suomessa pankkien osalta Finanssivalvonta (Tietosuoja 2016).

Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä astui Suomessa voimaan vuonna 2008. Lain tavoitteena on rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen lisäksi myös edistää sellaisen toiminnan paljastamista, sekä tehostaa rikoksen kautta saadun hyödyn jäljittämistä ja takaisinsaantia. Laissa on säädetty myös joidenkin toimintojen rekisteröitymisvelvollisuudesta sekä niihin liittyvistä vaatimuksista ja valvonnasta. (Finlex 2016.)

Suomessa myös rikoslain 34a luku pitää sisällään pykälän 5, jossa säädetään terrorismin rahoittamisesta. Viimeisimpänä lisättiin kohta 5 a § terroristiryhmän rahoittamisesta, joka astui voimaan 1.1.2015. (Finlex 2014.)

5.3 Ilmoitusvelvollisuus

Rahoituslaitokset kuuluvat ilmoitusvelvollisuuden piiriin ja niiden on ilmoitettava, mikäli ne havaitsevat asiakkaansa toiminnassa epäilyttäviä piirteitä. Ilmoitus käsitellään keskusrikospoliisin yhteydessä toimivassa rahanpesun selvittelykeskuksessa, mutta pankki tekee ilmoituksen ulosottoviranomaiselle. Finanssivalvonnan tehtävänä on valvoa, että sen valvottavat toimivat annettujen menettelytapojen mukaisesti ja niiden sisäinen valvonta ja riskienhallinta täyttävät lakiin perustuvat vaatimukset. Velvollisuuksien laiminlyönnistä voidaan tuomita rangaistukseen. Rangaistus on mahdollista tuomita valvottavalle tai sen

toimihenkilölle. Asiakkaan neuvominen sijoitustoiminnassa, peiteyhtiön perustamiseen liittyvissä asioissa tai varojen siirtämisessä ovat rangaistavia tekoja, mikäli toimihenkilöllä on ollut epäily asiakkaan liiketoiminnan oikeellisuudesta. (Finanssivalvonta 2015b.)

Henkilökunnan säännöllinen kouluttaminen ja sisäisten toimintaohjeiden olemassaolo rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen ovat määritelty Standardissa 2.4 Asiakkaan tunteminen - rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen. Standardissa jokainen kappale on luokiteltu joko sitovaksi, suositukseksi, normiksi, tai soveltamisohjeeksi. Normilla viitataan lakiin tai asetettuun säädökseen ja sitovalla finanssivalvonnan antamaan velvoittavaan määräykseen. Muut luokat ovat näin ollen sovellettavia. Standardi on nykyisellään astunut voimaan 1.1.2016. (Finanssivalvonta 2015c.)

Ilmoitusvelvollisuuden lisäksi valvottavia velvoittaa myös selonottovelvollisuus. Selonottovelvollisuudella tarkoitetaan sitä, että valvottavan on selvitettävä liiketoiminnan tarkoitusta ja perusteita ja arvioitava sen perusteella, onko ilmoitus rahanpesukeskukselle tarpeellinen. (Finanssivalvonta 2015d.)

5.4 Asiakkaan tunteminen

Laki velvoittaa finanssialan palveluiden tarjoajaa tuntemaan ja tunnistamaan asiakkaansa. Finanssialan piiriin luetaan pankin lisäksi vakuutusyhtiö, rahastoyhtiö, sijoituspalvelua tarjoava yritys sekä maksulaitos. Näiden palveluntarjoajien on varmistuttava asiakkaansa henkilöllisyyden oikeudesta, sekä tunnettava asiakkaansa toiminta ja tausta asiakassuhteen laajuuden edellyttämällä tavalla. Palveluntarjoajan on myös oltava selvillä, kenen toimeksiannosta ja kenen varoilla liiketoimia suoritetaan. Asiakkaan tuntemista velvoittavia lakeja ovat muun muassa vakuutusyhtiölaki, luottolaitostoiminnasta annettu laki, laki sijoituspalveluyrityksistä, sijoitusrahastolaki, maksulaitoslaki, laki vaihtoehtorahastojen hoitajista sekä arvo-osuusjärjestelmästä annettu laki. (Finanssivalvonta 2016b.)

Asiakkaan tuntemiseen liittyvien velvollisuuksien täyttämiseen liittyvät toimenpiteet palveluntarjoajien toimesta ovat aiheuttaneet asiakkaiden keskuudessa ihmetystä, mutta taustalla on kuitenkin puhtaasti lakiperusteiset syyt. Asiakas tulee tunnistaa jo ennen asiakassuhteen aloittamista. Asiakasuiteksi luokitellaan esimerkiksi tilin avaaminen, vakutuussopimuksen teko, rahasto-osuuksien merkitseminen ja luottosuhde. Palveluntarjoajalla on oikeus kieltäytyä asiakassuhteen avaamisesta, mikäli yritys tai henkilö on estynyt tai kieltäytyy antamasta riittäviä tietoja. Kieltäytyminen on oikeutettua myös silloin, kun mahdollisen asiakkaan toiminnan luonne, koko tai toimipaikka eivät kohtaa palveluntarjoajan liiketoimintastrategian kanssa. (Finanssivalvonta 2016b.)

Henkilöllisyyden varmentaminen tapahtuu luotettavasta ja riippumattomasta lähteestä peräisin olevalla asiakirjalla. Henkilön tunnistaminen ja henkilötietojen todentaminen asiakirjasta on oltava yksiselitteistä. Hyväksyttäviä ja yleisesti käytettyjä suomalaisen viranomaisen myöntämiä henkilöllisyyden todentamisasiakirjoja ovat henkilökortti, passi, ajokortti, diplomaattipassi, muukalaispassi, pakolaisen asiakirja ja kuvallinen kela-kortti. palveluntarjoajalla on kuitenkin omien riskinhallintaperiaatteidensa perusteella oikeus päättää, mitä asiakirjoja se hyväksyy. (Finanssivalvonta 2016b.)

Pankin on myös tiedettävä, onko asiakas poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö, sellaisen yhtiökumppani tai perheenjäsen. Poliittisesti vaikutusvaltaiseksi henkilöksi luetaan henkilö, joka toimii tai on viimeksi kuluneen vuoden aikana toiminut toisen valtion palveluksessa, esimerkiksi valtionpäämiehenä, ministerinä, suurlähettiläänä tai parlamentin jäsenenä. Perheenjäseniksi luetaan puoliset, vanhemmat, lapset ja heidän puolisonsa. Suomessa toimivia suomalaisia poliitikoita ei lueta poliittisesti vaikutusvaltaisiksi henkilöiksi. (Finanssialan keskusliitto 2016a.)

Asiakkaan tuntemiseksi vaadittavien tietojen on oltava ajantasalla ja niitä on henkilötietolain mukaisesti päivitettävä säännöllisesti. Asiakkaan tuntemisen ja tunnistamisen takaamiseksi vaadittavia tietoja ovat muun muassa täydellinen nimi, henkilötunnus, syntymäaika, henkilöllisyyden todentamisessa käytetyn asiakirjan tiedot, toimiala sekä kansalaisuus. Asiakkaan toiminnan tunteminen on myös välttämätöntä, jotta normaalista dokumentoidusta toiminnasta poikkeavat toimet voidaan havaita. Havaitsemisen tueksi palveluntarjoajan on huolehdittava riittävän seurannan järjestäminen. (Finanssivalvonta 2016b.)

Asiakkaan tuntemiseen ja tunnistamiseen liittyvät tiedot on dokumentoitava ja henkilöllisyyden todentamisessa käytetyn asiakirjan tiedot säilytettävä viisi vuotta asiakasuhteen päättymisestä. Henkilötietolaki, rahanpesulaki ja lainsäädäntö ohjaavat palveluntarjoajien toimintaa ja asiakkaan tuntemiseksi tarvittavien henkilötietojen käsittely on henkilötietolain mukaista sallittua tietojen käsittelyä. (Finanssivalvonta 2016b.)

Asiakkaan tuntemiseen on käytettävä tehostettuja keinoja, mikäli asiakkaaseen, tuotteeseen, palveluun tai liiketoimeen liittyy normaalia suurempi riski rahanpesuun tai terrorismin rahoittamiseen. Tehostettua valvontaa vaatii myös asiakkaan yhteys valtioon, jonka järjestelmät eivät täytä kansainvälisiä velvoitteita rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyen. Listaa valtioista pitää kansainvälisellä tasolla julkisesti FATF ja Suomessa valtioneuvosto. Tehostettua valvontaa vaativia asiakkaita tulee seurata jatkuvasti. (Finanssivalvonta 2015c.)

5.5 Asiakassuhteen jatkuva seuranta

Maksajantietoasetuksella pyritään varmistamaan mahdollisten epäilyttävien varainsiirtojen jäljitettävyyden. Asetuksen myötä jokaisen maksun tulee sisältää riittävät tiedot alkuperäisestä lähettäjästä. Asetus koskee myös käteisellä tapahtuvaa talletusta tai maksua. Maksajan on todennettava henkilöllisyytensä, vaikka talletus tapahtuisi omalle tilille. (Finanssivalvonta 2016.) Lähtevien ja saapuvien maksujen osalta tulee suorittaa jatkuvaa seurantaa ja puuttuvien tietojen osalta suorittaa lisäselvityksiä tai hylätä maksu. Epäilyttävien tai tavanomaisesta poikkeavien maksujen kohdalla tulee tehdä ilmoitus rahanpesun selvittelykeskukselle ilmoitusvelvollisuuden mukaisesti.

Valvottavien rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskienhallintaa koskevien menetelmien on oltava riittävät ja ajan tasalla. Näiden menetelmien tulee pitää sisällään asiakkaan tunteminen ja sen jatkuva seuranta sillä tasolla, jota rahanpesulaki edellyttää. Henkilökunnan koulutuksen tulee olla kattavaa ja ajan tasalla ja työprosessien selkeät. Riskienhallinnan periaatteet rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen osalta ovat pitkälti samat kuin yrityksen normaalit sisäisen valvontaan ja riskienhallintaan sisältyvät toimenpiteet. (Finanssivalvonta 2015e.)

Palveluntarjoajalla on oikeus kysyä tilille tulevien varojen alkuperää ja käyttötarkoitusta. Alkuperän selvittämiseksi voidaan vaatia kirjallista selvitystä, liiketoimintaan liittyviä todistuksia, testamenttia tai rekisteriotetta esimerkiksi autokaupoista. (Finanssivalvonta 2016.) Asiakkaiden keskuudessa toimenpide saatetaan kuitenkin kokea tarpeettomaksi uteluksi. Asiakkaan näkökulmasta on ymmärrettävää kyseenalaistaa pankin tiedustelut koskien esimerkiksi käteistalletusta, mutta henkilökunnan tulisi olla koulutettua, jolloin perustelut toimenpiteelle olisivat selvät ja ne voitaisi esittää asiakkaalle selkokielisesti. Näin asiakkaan ja pankin välillä säilyisi luottamus ja toimenpide voitaisi nähdä molempien kannalta osana hyvää ja toimivaa asiakassuhdetta.

6 Kenttätutkimuksen kuvaus

Opinnäytetyön empiirinen tutkimus toteutettiin teemahaastatteluilla. Työssä haastateltiin kolmea rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnan parissa työskentelevää asiantuntijaa eri organisaatioista. Haastateltavien joukko on pieni, mutta tarkoin valikoitu. Suomessa terrorismin rahoittamisen estämisen parissa työskentelee neljä eri viranomaista, joista kahta haastateltiin tässä tutkimuksessa. Kaksi muuta viranomaista ovat ulkoministeriö ja suojelupoliisi, jotka eivät ole suorassa yhteydessä pankkisektorin kanssa. He vastaavat kansainvälisistä asioista ja tiedustelusta, eivätkä täten olisi tuoneet tutkimukselle lisäarvoa.

Tutkimuskysymyksiin haettiin haastatteluiden kautta vastauksia eri tahoilta. Pankkiin kohdistuvien säädösten parissa ja sen toiminnan valvojana toimivalta taholta, sekä taholta, joka toiminnallaan pyrkii estämään ja paljastamaan rahanpesua ja terrorismin rahoittamista. Lisäksi haastateltiin pankin edustajaa. Tutkimustulosten luotettavuutta lisäsi haastateltavien merkittävä asema terrorismin rahoittamisen torjuntaan tähtäävässä toiminnassa. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina jokaisen haastateltavan omalla työpaikalla viikoilla 12-13 vuonna 2016.

Haastateltaville annettiin ennen haastattelua tietoon haastattelun teemat ja pääkysymys jokaisen teeman alle. Tarkentavat kysymykset oli mietitty etukäteen ja ne ohjasivat haastatteluja hyvin. Haastateltaville esitettiin pääsääntöisesti samat kysymykset, mutta eri organisaatioiden välisen yhteistyön toimivuuden, sekä toimenpiteisiin liittyvien näkökulmien selvittämiseksi muutamia kysymyksiä oli hieman muokattava. Kaikki kysymykset olivat avoimia kysymyksiä ja keskustelut vuorovaikutteisia. Haastateltavilta kysyttiin lupa äänittää haastattelut analysointia varten. Haastatteluista saadut äänitteet litteroitiin.

Litteroinnin jälkeen aineisto analysointiin. Teemoittelu oli tehty jo haastattelukysymyksiä laatiessa, joten vastausten analysointi oli sen osalta helpompaa. Saadut vastaukset ryhmiteltiin teemoittain esitettyjen kysymysten alle yhtäläisyyksien ja eroavaisuuksien löytämiseksi. Yhdelle haastateltavista lähetettiin haastattelun jälkeen muutama tarkentava kysymys sähköpostitse. Tutkimustuloksen suhteen oli tärkeää pysyä loppuun asti tutkijan roolissa hyvin avoimena, sillä vahvat ennako-oletukset vaarantaisivat analysoitavan aineiston alkuperän ja saattaisivat jopa ohjata tutkimuksen tulosta (Metsämuuronen 2008, 47).

Henkilökohtaiset teemahaastattelut sopivat tutkimukseeni parhaiten, osin siksi, että haastatellessani pankin ulkopuolisia toimijoita oli tilanteessa helppo kysyä tarkentavia kysymyksiä minulle vieraasta osa-alueesta puhuttaessa. Tutkimusmuodon valintaa tuki myös teemahaastattelun keskustelunomaisuus, sillä kenttätutkimuksessa haastateltiin asiantuntijoita, joiden varsinaisesta toimenkuvasta ei ollut ennakoon tietoa.

Haastateltaviksi valittiin terrorismin rahoittamisen torjunnan parissa työskenteleviä asiantuntijoita pankista ja sen ulkopuolelta. Pankki tekee yhteistyötä eri viranomaisten ja toimijoiden kanssa, joten heidän näkökulmansa pankin toiminnan merkittävydestä toi arvokasta sisältöä tutkimukseen. Tutkimusta varten haastateltiin Keskusrikospoliisin terrorismin rahoittamisen torjunnan tiimin vetäjää, Finanssialan Keskusliiton asiantuntijaa, sekä pankissa työskentelevää Expert compliance officeria. Kaikkien haastateltavien keskeiseen työnkuvaan kuuluu toiminta terrorismin rahoittamisen estämiseksi.

Keskusrikospoliisin rahanpesuselvittelykeskuksessa toimiva rikoskomisario Mikko Värri toimii terrorismin rahoittamiseen perustetun erillisen ryhmän vetäjänä. Poliisina hän on toiminut noin kymmenen vuotta, ja koulutusta löytyy myös kaupalliselta puolelta, jonka hän on kokenut tarpeelliseksi rahaliikenteen ymmärtämisen kannalta. Mikko Värin ryhmän tehtävänä on käsitellä ilmoitusvelvollisilta tulleita rahanpesuun tai terrorismin rahoittamiseen liittyviä ilmoituksia, sekä estää ja paljastaa rikoksia.

Toinen haastateltava oli Finanssialan Keskusliiton palveluksessa vuodesta 2010 asti toiminut Mika Linna. Hänen vastuullaan on finanssialan jatkuvuuteen, tietoturvallisuuteen, rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaan, pakotteisiin ja kyberrikollisuuteen liittyvät kysymykset. Hänellä on lisäksi vuosikymmenien tausta pankkisektorilla toimimisesta.

Kolmas haastateltava oli Nordean palveluksessa toimiva Expert compliance officer Kari Markkula. Hänen tehtävänä on edistää pankissa pakotteiden noudattamista ja rakentaa järjestelmiä kyseisellä liiketoiminta-alueella siten, että kaikki velvoitteet tulevat hoidettua. Markkulan työkuvaan sisältyy myös henkilökunnan kouluttaminen kyseisellä liiketoiminta-alueella. Hänellä on myös pitkä, yli 30-vuoden kokemus pankkialalta ja erilaisista riskienhallinnan tehtävistä myös kansainvälisellä tasolla.

Kysymyksiä esitettiin neljän eri teeman alla tarkentavien kysymysten kera yhteensä 12 ja ne ovat opinnäytetyön liitteenä erillisellä lomakkeella. Haastatteluiden kestot vaihtelivat 25-45 minuuttiin. Haastattelut olivat puolistrukturoituja, eli runko oli valmiiksi laadittu, mutta haastattelun aikana oli mahdollista esittää tarkentavia kysymyksiä sekä lisäkysymyksiä. Keskustelu johti muutamien kysymysten kohdalla eroavaisuuksiin eri haastateltavien kohdalla, sillä esimerkiksi keskusrikospoliisin ja pankin toimiala ja toimenpiteet terrorismin rahoittamisen estämisen suhteen eroavat toisistaan suuresti.

Puolistrukturoitu haastattelu, eli teemahaastattelu, asettuu lomakehaastattelun ja strukturoimattoman haastattelun välimaastoon. Tämän haastattelumuodon etuna on se, että haastattelun näkökulma on lyöty ennalta lukkoon, mutta se jättää kuitenkin tilaa haastattelijalle muuttaa sanamuotoa tai kysymysten järjestystä. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47.)

Tehdyissä haastatteluissa tätä ominaisuutta hyödynnettiin ja kysymysten järjestystä muutettiin haastattelun etenemisen mukaan, jotta saatiin mukaan keskustelua samalla kuitenkin pitäen kiinni punaisesta langasta. Haastattelut toteutettiin tutkittavien omilla työpaikoilla ja kaikille haastatteluille ominaista oli luottamuksellinen ilmapiiri, sekä vuorovaikutteinen keskustelu. Aluksi selvitettiin haastateltavien nykyinen tehtävä ja

työnkuvaus sekä nykyisessä tehtävässä toimimisen kesto. Tällä tavalla saatiin hyvä käsitys siitä, minkälaista kokemusta tutkittavat edustavat ja mitä heidän työtehtäviinsä kuuluu.

7 Tutkimustulokset

Tässä luvussa kerrotaan tutkimustuloksista ja analysoidaan haastatteluiden kautta saatuja vastauksia. Tutkimustuloksia käsitellään samassa järjestyksessä, missä haastattelukysymykset ovat liitteenä, liite 1.

7.1 Pankin nykytila suhteessa asetettuihin odotuksiin

Kaikissa vastauksissa toistui se, että pankki on tehnyt hyvin kaiken sen, minkä se on pystynyt tekemään. Terrorismin rahoittamisen torjunta on kallista ja on vaatinut pankilta kokonaisen liiketoiminta-alueen pystyttämisen. Tällä hetkellä ankarat velvoitteet eivät kuitenkaan kohtaa saatavilla olevien tietojen kanssa. Mikäli viranomaisilla ei ole tarpeeksi tietoa, on kohtuutonta vaatia, että pankeilla olisi. Eurooppalainen tietosuojavalvoja estää tällä hetkellä osittain lisätietojen saamisen.

Vaatimusten merkitys ja valvontavastuiden laajuuden tosiasiallinen ymmärtäminen ja sen käytännön toimiksi muuttaminen on pankkisektorilla ollut melko hidasta. Nyt asian tärkeys ja merkitys on hyvin tiedossa ja sen myötä parannuksia ja merkittäviä investointeja on tehty.

Keskusrikospoliisin näkökulmasta tiedonvaihdon sujuvuutta käytännön tasolla olisi parannettava. Esimerkiksi joidenkin pankkien osalta Keskusrikospoliisille tulevat tiedostot ovat edelleen paperiversioina, jolloin niiden käsittelyn prosessi pitkittyy huomattavasti sähköiseen tietojen vaihtoon verrattaessa. Joissakin tapauksissa perinteisen kirjepostin rinnalla käytössä on myös faksi.

”Pankit ovat hyvin tiedonjanoisia ja mielellään ottavat tietoa ja palautetta vastaan”, totesi Mikko Värri. Palautteen antamisen ja tiedon jakamisen suhteen on kuitenkin haasteita. Haasteet johtuvat osittain resurssipulasta ja osittain siitä, että liian yksilöityä tietoa ei ole mahdollista jakaa pankkien kanssa esimerkiksi tietosuojan ja salassapitosäännösten vuoksi.

7.2 Pankin ja eri viranomaisten välisen yhteistyön merkitys ja haasteet

Pankkisektorin aseman selvittämiseksi kokonaiskuvan muodostamisen kannalta tutkimuksessa pyrittiin selvittämään eri toimijoiden yhteistyön sisältöä ja vastuuta sekä kansallisella, että kansainvälisellä tasolla. Pankin tärkeimpiä yhteistyökumppaneita ovat valvontaviranomaiset, ulkomaiset pankit sekä asiakkaat. Valvontaviranomaiset valvovat, opastavat ja tarvittaessa sakottavat toimintaan ja järjestelmiin liittyvissä asioissa. Viranomaisilta saatu palaute on kuitenkin hyvin vähäistä ja se heikentää osaltaan yhteistyön laatua. Asiakkaiden ja pankin välinen yhteistyö painottuu riskienhallintaan, jotta asiakkaiden ja pankin toiminta ovat yhteistyön mahdollistavalla tasolla. Kansainvälinen yhteistyö muiden pankkien kanssa on merkittävää ja sen tarkoituksena on jakaa tietoa ja sparrata toiminnan parantamiseksi.

Finanssialan Keskusliitto pyrkii toimimaan pankeille alustana, jonka avulla on mahdollista vaihtaa kokemuksia ja jakaa tietoa rahanpesuun, pakotteisiin ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyen. Liitolla on myös kattava kontaktiverkosto eri viranomaisten suuntaan ja sitä kautta yhteisten informaatiotilaisuuksien järjestäminen eri toimijoille tiedonjakoa ajatellen on mahdollista. Liiton tavoitteena on myös tuoda esille jäsenistön kanta, jolloin pankeilla on mahdollisuus tulla kuulluksi ja vaikuttaa esimerkiksi lainsäädäntöön ja säätelyyn.

Keskusrikospoliisin rahanpesuselvittelykeskuksen yhteistyöverkosto koostuu pankeista ja muista ilmoitusvelvollisista, ulkomaisista rahanpesun selvittelykeskuksista ja muista kontakteista, sekä muista poliisiyksiköistä ja viranomaisista. Yhteistyö on merkittävää, sillä jokainen verkostoon kuuluva toimija osallistuu tiedon jakamiseen oman liiketoiminta-alueensa osalta. Tällä hetkellä palautteenanto yhteistyön parantamiseksi on hyvin marginaalista resurssipulan vuoksi.

7.3 Pankkisektorin konkreettiset toimenpiteet ja niiden toimivuus ja haasteet

Pankkisektorin keskeiseen toimenkuvaan kuuluu monia toimenpiteitä velvoitteiden täyttämiseksi. Pankin päätehtävänä on estää pankin järjestelmien käyttäminen terrorismin rahoittamiseen. Haasteena tässä on kuitenkin se, kuinka pitkälle pankin on mahdollista maksun toista päätä selvittää. Tämä on vaikea kysymys, ellei maksun toinen osapuoli ole suoraan kielletty taho, jolloin kontrollointi onnistuu hyvin. Epäsuoran terrorismin rahoittamisen havaitseminen on vaikeaa. Pankilla, joka toimii ainoastaan välittäjäpankin roolissa on erilaisia haasteita. Heidän asiakkaanaan on molemmissa suunnissa, sekä lähtevässä, että saapuvassa, pankki. Mikäli välittäjäpankin kautta on menossa maksu esimerkiksi terrorismialueelle, tulee sen varmistaa loppuasiakkaiden identiteetti kysymällä lisätietoja maksussa osallisina olevilta pankeilta. Tässä suuressa roolissa on asiakkaan tunteminen ja se, onko se riittävällä tasolla.

Epäsuoran rahoittamisen havaitseminen liittyy pitkälti pankkien riskinhallintaan. Pitäydytäänkö ainoastaan ulkoapäin annetussa ohjeistuksessa ja jos niin tehdään, riittääkö se epäsuoran rahoittamisen tunnusmerkkien havainnoimiseksi. Transaktioiden monitorointi on keskeinen väline asiakkaan poikkeavan käyttäytymisen havaitsemiseen. Monitoroinnin kautta saatuja tietoja voidaan peilata asiakkaan tunnistamisen kautta saatuihin tietoihin. Mikäli poikkeavaa käytöstä esiintyy, on pankin velvollisuutena tehdä epäilyttävän liiketoimen ilmoitus. Pankin näkökulman tulee kuitenkin operatiivisen toiminnan kannalta pohjautua puhtaasti lainsäädäntöön, eikä sen tehtävänä ole määritellä onko rikos tapahtunut, vaan raportoida mikäli sellaista epäillään.

Muita rahoittamisen keinoja pankkijärjestelmän lisäksi ovat pelitilit, virtuaalivaluutat, teleoperaattoreiden lompakot sekä rahan lähettäminen valuutta- ja rahasiirtoyritysten kautta, postitse tai kuljettamalla henkilön mukana. Epäsuoran rahoittamisen suhteen on tullut ilmi sellaisia kansalaisjärjestöjä, jotka toimivat konfliktialueiden ihmisten hyväksi rakentamalla esimerkiksi kouluja. Tämänkaltaisissa tapauksissa on olemassa kuitenkin suuri riski rahojen kanavoitumisesta lopulta terroristijärjestöjen käyttöön.

Euroopan neuvoston terrorismin rahoittamisen estämistä koskevassa tiedotteessa, joka julkaistiin helmikuussa 2016, nostettiin myös esille virtuaalivaluutat ja niiden yleistymisen vuoksi lainsäädäntöön vaadittavat muutokset. (Council of the EU 2016). FATF (Financial Action Task Force) on laatinut ohjeen virtuaalivaluuttojen riskiperusteiseen lähestymistapaan jo vuonna 2015. Suosituksia on jo siis olemassa, mutta niiden käyttöönotto tapahtuu asteittain riskienhallinnan arvioinnin myötä.

Valtavan pahoja tekoja tai suuria vahinkoja on mahdollista aiheuttaa hyvin pienellä budjetilla. Tämän vuoksi summat eivät välttämättä ole suuria ja pankin huomiota herättäviä. Tietoon ei ole kuitenkaan tullut minkäänlaisia indikaattoreita rahasummien kanavointiin Euroopasta konfliktialueille. Valtaosa sellaiselle alueelle täältä lähetettävästä rahasta saattaa olla siellä asuvan perheen tukemiseksi. Terrorismin rahoittamisen erottaminen sellaisesta on hyvin hankalaa ja tämän vuoksi tunnusmerkistöjen ja sanktioiden tiukentamisen sijaan yhteistyötä viranomaisten ja pankkisektorin välillä tulisi kehittää. Yhdistämällä esimerkiksi pankkien tiedot olisi mahdollista synnyttää kokonaiskuva. Ilman pankin suorittamaa valvontaa keskusrikospoliisilla jäisi kuitenkin huomattava määrä asioita huomaamatta.

Finanssipakotteiden purevuudesta oltiin yhtä mieltä. Sekä pankin, että Finanssialan Keskusliiton mielestä niiden tehokkuus on marginaalista terrorismin vastaisessa toiminnassa. Pakotteet koetaan enemmänkin poliittisen painostamisen keinona, mutta puhtaasti terrorismiin liittyviäkin pakotteita on olemassa. Niitä ovat YK-tasolla Al Qaida ja Taliban, sekä Yhdysvaltojen omat timantti- ja huumekauppa-pakoteohjelmat. Terrorismin vastustamiseen

liittyvät myös varojen jäädyttäminen, asevientikiellot, kaksoiskäyttötutteen kiellot ja joidenkin strategisten tuotteiden vientikiellot.

Yleisesti ottaen terrorismiryhmät ovat vaikeasti identifioitavissa tai kytkettävissä tiettyyn maahan ja pakotemääräysten kohteena onkin yleensä henkilöitä tai järjestöjä, joilla on katsottu olevan yhteyksiä terrorismiin. Mika Linna totesi pakotteiden käytäntöön panemiseen johtavien tietojen ovat heikolla tasolla. Pelkkä nimi ja alue, jolla henkilö oleskelee eivät ole riittävän luotettavaa ja riittävän kattavaa tietoa.

7.4 Pankkisektorin lähitulevaisuus terrorismin rahoittamisen torjunnassa

”Pankkisektorin, muiden rahanpesulaissa mainittujen vastuullisten toimijoiden sekä viranomaisten yhteistyötä pitäisi kehittää merkittävästi nykyistä tiiviimmin sekä paikallisella että kansainvälisellä tasolla, jotta terrorismin rahoituksen ja rahanpesun estäminen toteutuisi varmemmin ja toiminta voitaisiin hoitaa kustannustehokkaammin”, totesi Kari Markkula.

Tulosten perusteella eri maiden ja eri viranomaisten välinen tietojen vaihto ja sen sujuvuus on yksi tulevaisuuden haasteista, sillä siinä olisi jo nykyhetkellä parannettavaa. Keskusrikospoliisin haastattelussa nousi esille se, miten eri toimijat osaavat omalla liiketoiminta-alueellaan kiinnittää huomiota oikeisiin kohteisiin ja tunnistamaan mahdolliset riskitekijät. Finanssialan Keskusliiton näkökulmasta nykyinen lähestymistapa koettiin toimimattomaksi. Tällä hetkellä pankkeihin kohdistuvia säädöksiä lisätään kiihtyvällä tahdilla ja kiulu pankkiin kohdistuvien odotusten ja vaatimusten ja realiteettien välillä kasvaa. ”Koko ajan tehdään säätely edellä ja tuodaan lisää velvotteita pankkisektorille ja lisätään compliance vaatimuksia. Perinteinen lähestymistapa ei toimi.”

”Terrorismin luonne, terroristiorganisaatiot ja niiden henkinen, fyysinen ja taloudellinen pohja elävät ja muuttuvat, jolloin terrorismia tukevan ja rahoittavan toiminnan tunnistaminen ja erottaminen laillisista toiminnoista vaikeutuu”, totesi Kari Markkula. Erittäin tärkeää olisi myös tunnistaa terrorismin rahoittamisen ”innovaatiot”. Lisähaasteita asettaa pankkijärjestelmän ulkopuolelle jäävät maksujenvälitysjärjestelmät, joiden toiminta saattaa heijastua pankkien toimintaan. Tietoturvan varmistaminen digitalisoituvassa pankkitoiminnassa on avainasemassa kyberrikollisuuden torjumiseksi. Pankeilta vaaditaan myös taloudellisia resursseja entistä enemmän, sillä terrorismin ja rahanpesun torjunta vaatii merkittäviä henkilöresursseja työläiden tietoteknisten analyysijärjestelmien kehittämiseen ja tapahtumien analysointiin.

Tutkimustuloksissa nousi esille rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen yhdistämiseen liittyvät ongelmat lainsäädännössä. Lakien eriyttäminen voisi tuoda mukanaan suuria

muutoksia. Mika Linna korosti pankkiin kohdistuvien odotusten määrittelyn hankaluutta sen vuoksi, että rahanpesu ja terrorismin rahoittaminen on upotettu samaan kehikkoon lainsäädännössä. Vakavuusasteiltaan asiat ovat hyvin erityyppisiä ja vaativat sen vuoksi mahdollisesti myös erilaista lähestymistapaa. Molemmissa tapauksissa indikaattorit asiakkaiden kohdalla saattavat kuitenkin olla hyvinkin samantapaisia.

Pankin näkökulmasta katsottuna molempia rikoksia yhdistää yksi keskeinen piirre, joka on rahoitusjärjestelmän käyttö laittomiin toimiin. Pankin käytännön toimet ovat rahanpesun estämisessä hyvin pitkälti samat kuin terrorismin rahoittamisen estämisessä, eli asiakkaan poikkeava käytös tulee havaita. Poikkeavan käytöksen havaitsemisen taustalla on pankin velvollisuus tuntea asiakas ja tämän toiminta.

Näkemykset pankin roolin merkittävydestä nyt ja tulevaisuudessa terrorismin rahoittamisen estämisessä olivat melko yhteneväiset. Keskusrikospoliisin näkökulmasta pankkijärjestelmä tulee olemaan edelleen laajasti käytössä terrorismin rahoittamisessa sen nopeuden ja kansainvälisyyden vuoksi. Toisaalta suuria vahinkoja on mahdollista synnyttää hyvinkin pienellä budjetilla ja kolmannen osapuolen aikeiden selvittäminen voi olla mahdotonta. Hyvänä esimerkkinä tästä voidaan pitää sellaista tilannetta, jossa Suomessa asuva ihminen lähettää rahaa esimerkiksi konfliktialueella asuvalle perheelleen, joka siellä tukee rahan avulla kylän tai yhteisön elämää. Tällöin rahan lopullinen käyttötarkoitus saattaakin olla esimerkiksi terroristisen infrastruktuurin tukemista, mikäli rahan avulla rakennetaan esimerkiksi rakennus radikalisoitumisen edistämiseksi tarkoitukseen. Terrorismin rahoittamisen erottelu tällaisessa tilanteessa voi olla hyvinkin hankalaa. Pankeilla on paljon keinoja käytössään, mutta esimerkiksi tietojenvaihtoa tulisi ilmoitusvelvollisten kesken parantaa.

Pankin rooli on helppo siinä suhteessa, että sen tehtävänä on valvoa asiakkaita ja niiden toimintaa. Tehtäviin kuuluu saada kiinni terroristeiksi tai terroristijärjestöiksi luokitellut varojen saajat tai maksajat ja epäilyttävän toiminnan havaitessaan raportoida siitä, sekä mahdollisesti jädäyttää rahat. Tämä perustuu jälleen asiakkaan tunnistamiseen ja sen toiminnan tuntemiseen liittyviin velvollisuuksiin. Pankilla, joka toimii omien asiakkaidensa kanssa on mahdollisuus aina tuntea rahasiirron toinen osapuoli, joko maksaja tai maksun saaja. Välittäjäpankeilla on erilainen tilanne, sillä ne välittävät toisten pankkien maksuja eivätkä tunne transaktioon liittyviä asiakkaita. Välittäjäpankkien tulee varmistaa asiakkaiden identiteetti ja maksujen puhtaus lähettävältä tai saavalta pankilta, jolloin niillä tulee olla tiedot asiakkaiden suhteen ajantasalla ja riittävät.

Keskusrikospoliisin kannalta pankki on ratkaisevassa roolissa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen tähtäävässä työssä ainoana rahaliikenteen valvojana. Poliisin ainoa

lähde tilitietoihin ja asiakkaiden antamiin selvityksiin on juuri pankki ja tämä käytännössä mahdollistaa poliisin toiminnan tällä osa-alueella.

8 Luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnista ei ole olemassa määrällisen tutkimuksen tavoin täysin yksiselitteistä ohjeistusta. Tutkimusta arvioidaan kuitenkin kokonaisuutena, jolloin sen johdonmukaisuus on avainasemassa. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 140.) Tutkijan tehtävänä on on huolehtia siitä, että johtopäätökset ovat oikeita ja tulokset luotettavia. Luotettavuuden saavuttamisen kannalta avainasemassa ovat suunnitelmallisuus ja laadun valvonta. Kvalitatiivisesta näkökulmasta katsottuna tutkimusasetelma ei ole oleellinen seikka, sillä kyseessä ei ole kokeellinen tutkimus. Sen sijaan tutkimuksen luotettavuus on merkittävässä roolissa myös laadullisessa tutkimuksessa. (Metsämuuronen 2006, 48.)

Laadullisessa tutkimuksessa tutkittua ilmiötä ei ole mahdollista viedä laboratorio-olosuhteisiin, jolloin luotettavuutta voitaisiin mitata kokein ja mittauksin, joten niiden luotettavuuden arviointi ja riskienhallinta on ongelmallista. Laadullisen tutkimuksen osalta luotettavuuden arviointi perustuu dokumentaatioon ja ratkaisujen ja valintojen perusteluun (Kananen 2014, 151).

Tutkijan on arvioitava lähteitä valittaessa niiden luotettavuus ja jo suunnitteluvaiheessa otettava huomioon tutkimuksen validiteetti ja reliabiliteetti (Kananen 2014, 145-146). Käsitteiden reliabiliteetti ja validiteetti käyttöä on laadullisen tutkimuksen piirissä kritisoitu, sillä ne ovat syntyneet määrällisen tutkimuksen myötä vastaten kvantitatiivisen tutkimuksen tarpeita (Tuomi & Sarajärvi 2013, 136).

Reliabiliteetilla tarkoitetaan tulosten pysyvyyttä ja se kertoo käytetyn mittaus- tai tutkimusmenetelmän luotettavuuden halutun ja valitun ilmiön kannalta. Tulos on reliaabeli, kun tutkittaessa samaa henkilöä saadaan sama tutkimustulos kahdella eri tutkimuskerralla. Muita määrittelytapoja ovat kahden rinnakkaisen tutkimusmenetelmän tai arvioitsijan päätyminen samaan tulokseen. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 186.) Reliabiliteetti liittyy tutkimuksen toteutusvaiheeseen, kun validiteetti on mukana jo tutkimuksen suunnittelussa (Kananen 2014, 147).

Validiteetti kertoo onko tutkimuksessa tutkittu sitä mitä on luvattu tutkia. Mittaako tutkimuksessa käytetty tutkimus- tai mittausmenetelmä juuri sitä, mitä sen avulla on tarkoitus mitata ja selvittää eli onko käytetty menetelmä sopiva juuri siihen käyttötarkoitukseen. (Metsämuuronen 2006, 48.) Tutkimuksen validiteetti on hyvä, kun

tutkimuksen kohderyhmä ja tutkimuskysymykset ovat oikeat. Tutkimuksen arvoa on vaikea osoittaa, mikäli validiteetti puuttuu. (Hiltunen 2009).

Tutkijan sitoutuminen tutkimukseen nähdään yhtenä uskottavuutta lisäävänä tekijänä. Sitoutuminen edellyttää tutkijalta tutkimusympäristön tuntemista. Ympäristön tunteminen edesauttaa tutkijan mahdollisuuksia ymmärtää tutkimuksen aikana saatuja kokemuksia niiden omassa ympäristössään. (Metsämuuronen 2006, 265.)

Opinnäytetyön validiteetti on teoreettisen viitekehyksen osalta hyvä, sillä se perustuu aiheesta julkaistuun kirjallisuuteen ja säädettyyn lakiin. Kenttätutkimuksen avulla saatu tutkimustulos perustuu kolmen aiheen parissa työskentelevän asiantuntijan näkemyksiin. On vaikea arvioida, olisiko näkemyksissä eroa, mikäli haastateltavina olisi ollut toisen pankin asiantuntija, tai eri viranomaisia, kuten suojelupoliisi. Tutkimuksen luotettavuutta olisi mahdollisesti lisännyt haastateltavien suurempi lukumäärä, mutta tutkimuksen aikataulun kannalta tämä osoittautui mahdottomaksi.

Yhtenä luotettavuuskriteerinä voidaan pitää tutkimuksen vahvistettavuutta. Tässä tapauksessa tulkinta ja tutkimustulos luetutetaan teemahaastateltavilla, jotka voivat vahvistaa tutkimustuloksen. (Kananen 2014, 151.) Tässä tutkimuksessa hyödynnettiin tätä tekniikkaa ja tutkimustulos on luettu ja hyväksytty teemahaastateltavien toimesta.

9 Johtopäätökset ja jatkotutkimusaiheet

Pankkien toiminta on tarkoin säädeltyä, ja lainsäädäntö sekä säädökset muuttuvat jatkuvasti. Jotta pankit pystyisivät vastaamaan jatkuvasti tiukentuviin säädöksiin, tulisi yhteistyön olla toimivaa ja tiedonjaon tehokasta. Avainasemassa on resurssien kohdentaminen oikeisiin asioihin. Nykytilanne ohjaa toimintaa ainoastaan säätely edellä, jolloin toiminnan tehokkuuden varmistaminen ja fokusointi oikeisiin kohtiin jäävät taka-alalle.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on ollut selvittää, minkälaisia konkreettisia toimenpiteitä pankkisektorin näkökulmasta vaaditaan terrorismin rahoittamisen torjumiseksi. Mitkä ovat ne toimenpiteet käytännön tasolla ja kuinka toimivia ne ovat. Opinnäytetyön johtopäätökset perustuvat kirjoittajan tekemiin havaintoihin kirjallisuudesta, lainsäädännöstä ja työskentelystä pankkisektorilla, sekä Finanssialan keskusliitolle, Keskusrikospoliisille ja pankin asiantuntijalle tehtyjen haastatteluiden kautta saatuihin näkemyksiin.

Opinnäytetyö osoitti, että tällä hetkellä yleisesti käytössä oleva toimintatapa, jossa säätelyä ja säädöksiä tiukennetaan jatkuvasti, ei ole toimiva ja asettaa pankkisektorille suuria haasteita selviytyä siihen kohdistuvien odotusten ja velvollisuuksien täyttämisestä. Säätelyn

tiukentamisella on varmasti hyvä tarkoitus ja sille löytyy perusteita, mutta säätelyn kohteeksi joutuvalla sektorilla tulisi olla käytössään tarpeeksi tietoa ja tukea, jotta säädöksiä olisi mahdollista noudattaa odotetulla tasolla. Vaarana nykyhetken toimintatavassa on vastuun siirtäminen sektorilta toiselle säätelyn kautta, jolloin unohdetaan toiminnan perimmäinen tarkoitus. Pankkien mahdollisuuksia vaikuttaa lainsäädäntöön nykyistä enemmän tulisi lisätä. Finanssialan keskusliiton kautta pankkien näkökulma otetaan huomioon, mutta ymmärretäänkö sen merkityksen laajuutta tällä hetkellä, on eri asia. Organisaatiot, jotka käytännön tasolla päivittäin terrorismin rahoittamista toiminnallaan torjuvat, pitävät sisällään arvokasta tietoa, joka tulisi ottaa huomioon lainsäädännössä.

Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää yhteistyön kehittämisessä tulevaisuudessa. Tuloksista kävi ilmi, että toimivan yhteistyön kautta pankin ja eri viranomaisten välistä tiedonjakoa saataisiin sujuvammaksi. Tämä vaatii nykytilanteen osalta muutoksia myös eri toimijoiden resursseissa. Henkilöstön määrä on mitoitettu päivittäisestä työstä selviytymiseen, eikä siinä ole tällä hetkellä riittävästi käsiä huolehtimaan yhteistyön sujuvuudesta tai kehittämään sitä. Yhteistyön merkitys on suuri, mutta tällä hetkellä sen nykytila ei vastaa tarpeita. Tehokas tiedonjako eri osapuolten välillä tehostaisi toimintaa, jolloin resursseja voitaisi kohdistaa sinne, missä niitä eniten tarvitaan. Haasteita lähitulevaisuudessa tuo myös erilaisten virtuaalivaluuttojen liikkumisen valvonta, jonka vuoksi sääntelyä tulee mahdollisesti kohdistaa myös muita toimialoja koskevaksi.

Pankin velvollisuus tuntea asiakkaansa ja sen toiminta ovat avainasemassa terrorismin rahoittamisen estämisen kannalta. Tutkimuksen tulokset osoittivat kuitenkin, että vaikka pankki olisi täyttänyt velvollisuutensa moitteettomasti, on sen hyvin vaikea varmistaa maksuliikenteen kohdalla rahan lopullista saajaa. Omat haasteensa tähän asettaa terroristisen tarkoituksen määrittelevä, johon vaikuttaa omalta osaltaan poliittinen tarkastelun näkökulma. Tietosuojalakia tulisi myös tarkastella ja tarvittaessa päivittää, jotta lakiin perustuvia tiedonjakamisen haasteita voitaisi mahdollisesti vähentää.

Tutkimus tullaan hyödyntämään työpaikallani perehdytyksen tukena uusien työntekijöiden koulutusohjelmassa. Opinnäytetyön avulla uuden työntekijän on mahdollista ymmärtää kokonaiskuva terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyvistä osapuolista ja toimenpiteistä, sekä siihen liittyvästä sääntelystä, joka pankkien toimintaa pääsääntöisesti ohjaa. Tärkeimpänä asiana kuitenkin pankin roolin, ja sitä kautta päivittäisen työn vaikutuksien ymmärtäminen terrorismin rahoittamisen vastaisessa toiminnassa.

Tutkimuksen myötä oma osaamiseni liiketoiminta-alueesta karttui ja kokonaiskuvaan syntyi syvempi ymmärrys. Perehtyminen lainsäädäntöön ja pankkeihin kohdistuviin velvollisuuksiin toi lisäarvoa päivittäiseen työhön tiedon kasvaessa. Asiantuntijoiden haastatteluiden myötä

sain kontakteja, joita voin hyödyntää tulevaisuudessa, sekä arvokasta tietoa pankin tärkeistä yhteistyökumppaneista ja niiden keskeisistä toiminnoista. Finanssialan Keskusliiton Mika Linnan kanssa sovimme alustavasti yhteistyön jatkumisesta työpaikallani järjestettävän koulutuksen merkeissä.

Jatkotutkimuksen avulla voitaisiin selvittää IV rahanpesudirektiivin myötä voimaan astuneita uusia säädöksiä, sekä niiden vaikutusta pankkien jo ennalta kovin säädeltyyn toimintaan terrorismin rahoittamisen estämisessä. Toinen tutkittava aihe voisi olla riskiperusteisen lähestymistavan soveltuminen terrorismin rahoittamisen estämisessä. Säädöksiä ei voida laatia ja asettaa loputtomasti, joten uskon riskiperusteisen toimintatavan olevan osa myös pankkisektorin toimintaa terrorismin rahoittamisen vastaisessa toiminnassa lähitulevaisuudessa.

Lähteet

Kirjallisuus ja artikkelit

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kimpimäki, M. 2011. Teoksessa Susi, M. & Pekkala, N. (toim.) Terrorismin rahoitus. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.

Kreus, M. 2010. Terrorismin torjunta Suomessa. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.

Metsämuuronen, J. 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Jyväskylä: Gummerus.

Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. 3. painos. Jyväskylä: Gummerus.

Paastela, J. (toim.) 2005. Terrorismi. Ilmiön tausta ja aikalaianalyseja. Tampere: Eurooppalaisen filosofian seura ry.

Palonen, U. & Laitinen, K. 2011. Teoksessa Susi, M. & Pekkala, N. (toim.) Terrorismin rahoitus. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.

Portaankorva, T. 2011. Teoksessa Susi, M. & Pekkala, N. (toim.) Terrorismin rahoitus. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.

Puistola, J.-A. & Herrala, J. 2006. Terrorismi Euroopassa. Helsinki: Tammi.

Susi, M. 2011. Teoksessa Susi, M. & Pekkala, N. (toim.) Terrorismin rahoitus. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Vantaa: Tammi.

Sähköiset lähteet

Association Of Certified Anti-Money Laundering Specialists (ACAMS). 2016. What is ACAMS. Viitattu 12.4.2016.

<http://www.acams.org/what-is-acams/>

A-studio: Talk. Terrorismi ja Euroopan haasteet. Viitattu 26.3.2016.

<http://areena.yle.fi/1-3073426>

Aluehallintovirasto. 2014. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen. Viitattu 3.4.2016.

<http://www.avi.fi/documents/10191/2370358/ESAVIn+ohje+24.11.2014/ee3c262d-7d24-499d-8050-78c7b9a86a1a>

Council on Foreign Relations (CFR). 2015. What are Economic sanctions? Viitattu 6.4.2016.

<http://www.cfr.org/sanctions/economic-sanctions/p36259>

Council of the EU. 2016. Council conclusions on the fight against the financing of terrorism. Viitattu 12.4.2016.

http://www.consilium.europa.eu/press-releases-pdf/2016/2/40802208638_en_635908785000000000.pdf

Financial Action Task Force (FATF). 2015. International standards on combating money laundering and terrorism financing & proliferation. The FATF recommendations. Viitattu 3.4.2016.
http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF_Recommendations.pdf

Financial Action Task Force (FATF). 2016a. Consolidated FATF strategy on combatting terrorist financing. Viitattu 3.4.2016.
<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/FATF-Terrorist-Financing-Strategy.pdf>

Financial Action Task Force (FATF). 2016b. Terrorist financing. FATF's strategy on combating terrorist financing. Viitattu 3.4.2016.
<http://www.fatf-gafi.org/publications/fatfgeneral/documents/terroristfinancing.html>

Financial Action Task Force (FATF). 2016c. FATF Members and Observers. Viitattu 13.4.2016.
<http://www.fatf-gafi.org/about/membersandobservers/>

Finanssivalvonta. 2008. Standardi 2.4. Asiakkaan tunnistaminen ja tunteminen. Viitattu 18.3.2016.
<http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Saantely/Maarayskokoelma/Uusi/Documents/2.4.std2.pdf>

Finanssivalvonta. 2015a. Sääntely ja toimijat. Viitattu 27.3.2016.
http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Valvonta/Rahanpesun_estaminen/saantely_toimijat/Pages/Default.aspx

Finanssivalvonta. 2015b. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen. Viitattu 28.3.2016.
http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Valvonta/Rahanpesun_estaminen/Pages/Default.aspx

Finanssivalvonta. 2015c. Standardi 2.4. Asiakkaan tunteminen - rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen. Viitattu 28.3.2016.
<http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Saantely/Maarayskokoelma/Uusi/Documents/2.4.std6.pdf>

Finanssivalvonta. 2015d. Selonotto- ja ilmoitusvelvollisuus. Viitattu 28.3.2016.
http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Valvonta/Rahanpesun_estaminen/Selonottovelvollisuus/Pages/Default.aspx

Finanssivalvonta. 2015e. Riskiperusteinen arviointi, sisäinen ohjeistus ja henkilöstön koulutus. Viitattu 28.3.2016.
http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Valvonta/Rahanpesun_estaminen/Sisainen_ohjeistus/Pages/Default.aspx

Finanssivalvonta. 2015f. Voimassa olevat säännökset. Viitattu 5.4.2016.
http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Valvonta/Rahanpesun_estaminen/Voimassa_olevat_saannokset/Pages/Default.aspx

Finanssivalvonta 2016a. Tietoa finanssivalvonnasta. Viitattu 14.4.2016.
<http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Fiva/Pages/Default.aspx>

Finanssivalvonta. 2016b. Asiakkaan tunnistaminen ja tunteminen. Viitattu 26.3.2016.
http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Finanssiasiakas/Finanssialan_palveluita/Pages/asiakkaan_tunnistaminen.aspx

Finanssialan Keskusliitto. 2016a. Asiakkaan tunteminen - miksi pankki kysyy. Viitattu 27.3.2016.
http://www.finanssiala.fi/materiaalit/Asiakkaan_tunteminen.pdf#search=miksi%20pankki%20kysyy

Finanssialan Keskusliitto. 2016b. Pankit merkittäviä kansantaloudelle. Viitattu 27.3.2016.
<http://www.finanssiala.fi/finanssialasta/pankit-ja-rahoitus/Sivut/default.aspx>

Finlex 2014. Laki rikoslain 34 a luvun muuttamisesta 1068/2014. Viitattu 13.4.2016
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141068>

Finlex 2016. Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä 18.7.2008/503. Viitattu 15.4.2016
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2008/20080503#L5P31>

Hiltunen, L. 2009. Validiteetti ja reliabiliteetti. Viitattu 18.4.2016.
http://www.mit.jyu.fi/ope/kurssit/Graduryhma/PDFt/validius_ja_reliabiliteetti.pdf

Mykkänen, P. 2016. EU-parlamentti hyväksyi vuosia vatkutun matkustajatietodirektiivin terroristien jahtaamiseksi. Viitattu 14.4.2016.
<http://www.hs.fi/ulkomaat/a1460607328581>

Poliisi. 2016. Terrorismin rahoitus ja yleishyödylliset yhteisöt. Viitattu 13.4.2016.
https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/poliisiwwwstructure/14765_Terrorismin_rahoitus_ja_yleishyodylliset_yhteisot.pdf?4cce88273465d288

Rajavartiolaitos. 2015. Automatisoitu rajatarkastus. Viitattu 4.3.2016.
http://www.raja.fi/ohjeita/automatisoitu_rajatarkastus

Terrorism research. 2016. What is terrorism? Viitattu 13.4.2016
<http://www.terrorism-research.com/>

Tietosuojavaltuutetun toimisto. 2016. Rahanpesulaki ja pankin velvollisuus tuntea asiakkaansa. Viitattu 15.4.2016.
http://www.tietosuoja.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2016/02/rahanpesulakijapankin_velvollisuustunteeasiakkaansa.html

Julkaisemattomat lähteet

Linna, M. 2016. Johtavan asiantuntijan haastattelu 23.3.2016. Finanssialan Keskusliitto. Helsinki.

Markkula, K. 2016. Expert compliance officerin haastattelu 30.3.2016. Nordea Pankki Suomi. Helsinki

Värri, M. 2016. Rahanpesun selvittelykeskuksen rikoskomisarion haastattelu 24.3.2016. Keskusrikospoliisi. Vantaa.

Kuviot

Kuvio 1: Major US sanctions violations cases 2009-2015 (CFR 2015.).....	16
---	----

Liitteet

Liite 1 Teemahaastattelu - kysymyslomake	37
--	----

Liite 1 Teemahaastattelu - kysymyslomake

Taustatiedot haastateltavasta

- Haastateltavan työkokemus ja nykyisen työtehtävän sisältö ja kuvaus
- 1. Minkälainen on nykytilanne pankkisektorin toiminnan ja siihen kohdistuvien odotusten suhteen?
 - Tiukentuvan lainsäädännön tuomat haasteet pankin toimintaan
 - Pankkisektorin adaptoituminen uusiin toimintatapoihin ja uuteen toimintaympäristöön
- 2. Yhteistyön merkittävyys?
 - Minkälainen rooli on kansainvälisellä ja kansallisella yhteistyöllä pankin ja eri viranomaisten välillä terrorismin rahoittamisen estämisessä?
- 3. Mitä pankkisektroin rooli terrorismin vastaisessa toiminnassa pitää sisällään?
 - Konkreettiset toimenpiteet ja niiden toimivuus
 - Epäsuoran ja suoran rahoittamisen eroavaisuudet
 - Haasteet asiakkaan poikkeavan käyttäytymisen havaitsemisessa
- 4. Minkälaisia haasteita ja lähitulevaisuuden näkymiä pankkisektorilla on terrorismin rahoittamisen torjuntaan liittyen odotettavissa?
 - Minkälaisena lainsäädännön ja säädösten tiukentuminen jatkuu?
 - Mitkä ovat suurimmat haasteet toiminnan edellytykselle?